

Novetats terminològiques en les noves tecnologies

Aquest article és una reflexió sobre quina és, actualment en llengua catalana, la naturalesa de la terminologia de les noves tecnologies, també anomenada de les TIC o de la societat de la informació. Per a això hem revisat la caracterització que en vam fer ara fa dos anys i que vam publicar en aquesta mateixa revista i hem considerat els nous termes que han aparegut durant aquest temps.

Introducció

Ara fa dos anys publicàvem en aquesta mateixa revista un article intítulat «La terminologia de la societat de la informació»,¹ en què caracteritzàvem la naturalesa dels termes d'aquest àmbit en llengua catalana. El text era fruit de la sistematització de la casuística que ens havíem anat trobant en l'elaboració del diccionari *Societat de la informació. Noves tecnologies i Internet* i exposava fonamentalment els tipus de casos terminològics que havíem estudiat, les dificultats amb què havíem topat en l'establiment de la terminologia, quines tendències neològiques eren presents en les noves creacions lèxiques i com havíem tractat l'omnipresència de la llengua anglesa.

La llengua és viva i durant aquest temps la terminologia de les noves tecnologies (que és en particular un terreny molt dinàmic) ha evolucionat, han aparegut noves realitats, nous conceptes que ha calgut denominar i, d'altra banda, nocions ja existents s'han modificat en variar els trets dels referents corresponents. Això ens ha dut al Centre de Terminologia TERMCAT a preparar una segona edició revisada i ampliada del diccionari, que aplega la terminologia més característica de la societat de la informació, és a dir, els termes principals relatius als elements que fan possible l'existència d'una societat basada en les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), també anomenades *noves tecnologies*.

Aquest procés de treball ens ha permès de considerar novament des d'un punt de vista global la terminologia de les TIC i de fixar-nos en quin és el seu estat avui dia. Així, hem observat quin és el grau d'implantació dels termes, quines propostes neològiques en català han tingut èxit i quines no, quins manlleus no s'han pogut eradicar, quines tendències de creació lèxica han caracteritzat l'àmbit i quines realitats noves s'han incorporat a la societat i a la llengua catalana. L'article que aquí presentem resumeix algunes de les reflexions que ens han sorgit en la revisió terminològica de l'àmbit de les noves tecnologies.

Les tendències neològiques

Ja havíem vist que la terminologia de les noves tecnologies era una terminologia marcadament neològica, caracteritzada per una manca destacable d'estabilitat formal i conceptual, tant en català com en anglès, llengua originària de pràcticament tots els termes d'aquest àmbit. D'aquesta manera, topàvem sovint amb dificultats a l'hora de fixar un terme en català, ja sigui per la concurrència de formes

diferents per al mateix concepte, com per la dificultat d'establir-ne la noció de manera clara, atesa la mateixa novetat del referent, la seva variabilitat i la manca d'acord entre els especialistes respecte als trets semàntics que el definien. A més, observàvem que era una terminologia tendent a la creació lèxica circumstancial i ocasional, potser efímera, i a l'ús de formes col·loquials i argòtiques. També constatarem que la terminologia de la societat de la informació no formava part d'un llenguatge d'especialitat més o menys hermètic, conegut exclusivament pels professionals i experts d'un camp de coneixement concret. Contràriament, es tractava d'una terminologia fruit de la confluència de disciplines i d'activitats socials diferents, bona part de la qual transcendia els límits d'una àrea d'especialitat convencional i s'utilitzava en la llengua d'ús comú, en l'àmbit general i fins i tot divulgatiu, per persones de professions i especialitats diferents.

Les tendències de creació lèxica que comentàvem en l'article esmentat continuen vigents actualment, tot i que amb alguna variació remarcable. Fonamentalment, els termes segueixen generant-se en anglès i penetren en la llengua catalana en qualitat de manlleus. Davant d'aquesta situació i des del punt de vista de la fixació i la normalització de la terminologia en llengua catalana, al TERMCAT hem continuat en la línia d'estudiar cada cas terminològic proposant alternatives catalanes adequades lingüísticament i viables sociològicament, per tal de crear una terminologia pròpia i defugir una anglicització excessiva de la llengua.

Els manlleus

Així doncs, en aquesta nova etapa de l'estudi de la terminologia de les TIC han aparegut, per exemple, nous manlleus creats amb el prefix *e-*, de gran productivitat en anglès, abreviació d'*electronic*. L'ús d'aquest formant ha donat origen a múltiples termes anglesos i als seus paral·lels catalans, com ara *negoci electrònic* per a *e-business*, *proveïment electrònic* per a *e-procurement* o *subhasta electrònica* per a *e-auction*.

Podem destacar altres neologismes catalans corresponents a manlleus anglesos: *art en xarxa* per a *netart*, *casset de butxaca* per a *walkman*, *CD de butxaca* per a *discman*, *contingut de tramesa automàtica* per a *push content* i *push media*, *diari interactiu* per a *weblog*, *pantalla flaix* per a *splash screen* o *test de referència* per a *benchmark test*.

Els calcs

Vèiem que també el calc (o traducció literal) era un procediment de neologia lèxica força habitual en aquest camp, en què, a més, sovint es recorria a l'ús metafòric de mots ja existents, tant en anglès com en llengua catalana, que es reinterpretaben semànticament. Són exemples de calcs incorporats en aquesta segona edició del diccionari *de consumidor a consumidor* per a *consumer to consumer* (C2C), *dibuixable* per a *drawable*, *instanciar* per a *instantiate*, *màrqueting viral* per a *viral marketing* o *migració* per a *migration*.

Tot i que constatem l'existència de creació lèxica mitjançant aquest procediment, cal reconèixer un retrocés respecte a la primera edició, tant pel que fa als calcs en general com als calcs de base semàntica metafòrica, possiblement perquè, com en el cas del prefix *ciber-* (veg. més endavant), s'havia tendit a abusar-ne. D'aquesta manera, s'han defugit calcs metafòrics en el cas d'*acoblar* (en anglès, *dock* 'atracar') o *base de connexió* (en anglès, *cradle* 'bressol') i altres calcs en *fitxer de retalls* (*scrap file* 'fitxer de deixalles'), *incidència* (*event* 'esdeveniment') o *missatge retornat* (*bounced message* 'missatge rebotat').

La siglació

La siglació era i segueix essent un dels sistemes de creació lèxica més profusament utilitzats en l'àmbit de les TIC. En aquest punt, al TERMCAT hem continuat en la línia d'establir sempre que ha estat possible un terme català que desenvolupi la sigla, la qual s'ha catalanitzat quan això ha estat factible. Malgrat tot, la incorporació de sigles directament de l'anglès com a termes de l'àrea continua essent un recurs difícilment evitable, ja que és la forma com es reconeixen i es difonen internacionalment molts conceptes d'aquest camp i és la forma d'ús pràcticament exclusiu en la comunicació entre experts en gairebé el cent per cent dels casos.

Per exemple, trobareu sigles força curioses, de formació visiblement anglesa (la pronúncia del numeral 2 és homòfona a la de *to* en anglès), com ara *A2C*, que correspon al terme català *d'administració a consumidor*, o *P2P*, que correspon a la locució *d'igual a igual*. Al costat d'aquestes creacions, n'hi ha d'altres de més convencionals, com són les sigles *UNL*, abreviació de *llenguatge universal de xarxa*, *OOP*, de *programació orientada a objectes*, o *PPTP*, de *protocol de tunelització punt a punt*. També hi ha sigles acceptades com a termes únics per designar els protocols *IMAP*, *LOAP*, *MIDI* i *PICS* o els noms de formats *PDF* i *PNG*, entre altres.

Els nous formants

Un altre recurs de creació lèxica que destacàvem a l'article publicat el 2001 era la formació de neologismes mitjançant l'ús de nous formants, especialment afixos com ara *ciber-*, *info-*, *tele-*, adjectius del tipus *electrònic*, *digital*, *telemàtic* o *virtual* i locucions com ara *en línia*.

Actualment, però, hem observat que hi ha una certa prevenció en l'ús d'aquest tipus d'elements, especialment pel que fa al prefix *ciber-*. En aquest cas, tant els especialistes en noves tecnologies com altres persones usuàries d'aquesta terminologia han manifestat les seves reticències a usar-lo. S'addueix fonamentalment que se n'ha abusat en la creació de termes nous i que sovint s'han creat formes vistoses, estilísticament ocurrents però inadequades o innecessàries des d'un punt de vista tècnic i terminològic. Si bé fa uns anys la proliferació de mots creats amb el prefix *ciber-* i els adjectius esmentats era força productiva, sobretot per la introducció encara recent de la telemàtica a la vida professional i quotidiana, ara l'ús d'aquests elements, especialment del prefix *ciber-*, sembla que està experimentant un retrocés.

Consideracions d'aquesta mena ens han dut a eliminar, per exemple, d'aquesta segona edició revisada del diccionari termes com ara *ciberbibliotecari*, *traductor digital* o *periodista digital*. A la primera edició la característica que els distingia nomenclàticament dels bibliotecaris, traductors i periodistes era l'ús de les xarxes telemàtiques, generalment Internet, per a la cerca d'informació i per al tractament, l'automatització i la difusió dels textos o les dades amb què es treballa, segons el cas. Quan vam elaborar el diccionari, ja vam dubtar (atès que eren formes de recent creació) de si es referien a una noció distintiva i, per tant, terminològica o bé eren ocurrences expressives (com tantes altres). El pas del temps ens ha inclinat a pensar que es tractava d'això últim. Això mateix ens duia a no incloure al diccionari un *ciberprofessional de la llengua* o un *professional de la llengua digital*, per exemple, o un *ciberterminòleg* o un *terminòleg digital*, tenint en compte que certament avui dia l'ús de les xarxes de telecomunicacions i, concretament, d'Internet és un recurs que forma part dels instruments de treball quotidià de moltes tasques i professions.

La manca d'entitat terminològica de totes aquestes formes, és a dir, de noció específica que requereix una denominació, no vol dir que no puguin utilit-

zar-se sense problema, tal com ho permet l'adjunció dels prefixos i els adjectius esmentats a unitats lèxiques diferents. Ara bé, posa damunt de la taula el problema del reconeixement de l'estatus terminològic de força termes de l'àmbit de les TIC, en què no sempre és clar que els neologismes responguin a una necessitat real de denominació terminològica, motivada per l'aparició d'un nou objecte, una nova tècnica, un nou recurs, etc.

D'altra banda, d'acord amb les tendències actuals dels nous formants i per raons de viabilitat sociolingüística, davant de la concurrència de formes en la designació d'un mateix concepte, generalment (i amb el consens dels experts) no hem prioritzat el terme creat amb el prefix *ciber-* sinó una forma constituïda amb els adjectius *electrònic*, *digital*, *telemàtic* o *virtual* o amb la locució *en línia*, segons el cas. Per exemple, al diccionari trobareu *logística electrònica* i no *ciberlogística* o *contracte electrònic* i no *cibercontracte*. En aquest punt no s'ha de menysprear la influència de les formes angleses creades amb l'element *e-*, de gran productivitat, que correspon a l'adjectiu *electronic*.

En la preparació de la segona edició del diccionari *Societat de la informació. Noves tecnologies i Internet* hem tingut l'oportunitat d'observar els diferents graus d'implantació dels termes catalans que apareixien en la primera edició. En la revisió terminològica duta a terme ens hem fet ressò de l'evolució que la realitat i la llengua catalana han seguit, fet que ens ha conduït no únicament a afegir termes nous al diccionari (veg. especialment l'apartat *Les noves realitats*) o termes consolidats d'àmplia difusió, sinó també a reconsiderar termes ja difosos, variant-ne les definicions, les relacions de sinonímia o la forma lingüística.

La implantació terminològica

La sinonímia

El pas del temps ha anat fixant l'ús dels termes de les TIC alhora que s'han anat consolidant les preferències terminològiques, de manera que han variat les relacions de sinonímia entre termes. Hem descobert que casos que a la primera edició es presentaven com a sinònims absoluts, és a dir, intercanviables en qualsevol context d'ús, ara mantenen una relació desigual, en què un dels termes té un ús prioritari respecte de l'altre i així ho hem recollit.

Ja a la primera edició es constata que s'havia imposat *internauta* per damunt de *cibernauta* o que *navegador* triomfava respecte d'*explorador*, termes, aquests darrers, que recollíem com a formes secundàries d'ús (sinònims complementaris). Actualment, un cop revisades les relacions de sinonímia, constatem que, per exemple, *cancel·lar* és terme preferent respecte d'*anul·lar*; *preferit*, respecte d'*adreça d'interès*; *arrova*, en relació amb *rova*; *punter*, en relació amb *busca*; *cerca* és terme principal de *recerca*; *byte* ho és envers d'*octet*; o *ordinador personal*, envers *microordinador*.

No hem d'oblidar tampoc els casos en què hem introduït sinònims i abreviacions de termes que tenien entrada en la primera edició del diccionari, com ara *SMS*, sigla d'ús habitual que s'ha afegit per designar el *servei de missatges curts*, o *fòrum*, que ha esdevingut el terme d'ús principal respecte de *grup de discussió*. I aquí hem de parlar també de les propostes catalanes (o catalanitzades) *fer (un) clic* i *fer (una) tertúlia* o *fer un xat*, difoses anteriorment, que no han acabat d'implantar-se amb prou força, alhora que han guanyat terreny les formes adaptades dels manlleus anglesos corresponents, *clicar* (catalanització del verb *click* anglès) i *xatejar* (del verb anglès *chat*), les quals han estat normalitzades pel Consell Supervisor del TERMCAT.²

Podem citar també el cas de *còdec*, en què una forma sintètica, adaptació ortogràfica de l'anglès *codec* (procedent alhora de la forma completa *coder-decoder*) ha substituït el terme sinònim que havíem recollit, *codificador/descodificador*, fet que ha afectat els derivats *còdec d'àudio* i *còdec de vídeo*. Aquest és un cas de formació paral·lela al ja més «antic» *mòdem*, adaptació de l'anglès *modem*, que procedeix de la forma anglesa *modulator-demodulator*.

Més enllà de la llengua d'especialitat

A la segona edició del diccionari hem incorporat també termes que, si bé no són estrictament neologismes acabats de néixer, fruit de les realitats sorgides més recentment, es tracta generalment de termes apareguts en el món tècnic de la informàtica ja fa un temps que actualment, però, estan implantats i consolidats, tant en la llengua d'especialitat com en la llengua general, d'ús força comú, sovint divulgatiu i pròxims als usuaris de les TIC. A banda de la importància d'haver transcendit la llengua d'especialitat, bona part d'aquestes formes han estat normalitzades, fet que ens ha inclinat a difondre-les en aquesta obra, en què ens proposem de recollir els termes principals que caracteritzen la societat de la informació actual.

En són exemples, *codi font* (*source code*), *col·lisió* (*collision*), *depurador* o *desbrosador* (*debugger*), *estoreta del ratolí* (*mouse carpet* i *mouse pad*), *exportació* (*exportation*), *finestra activa* (*active window*), *introduïdor de dades* (*data entry clerk* i *data entry operator*), *mapa de bits* (*bitmap*), *minimització* (*minimization*) o *procés* (*process*).

Els conceptes

D'altra banda, la revisió de la implantació terminològica ens ha dut a altres reconsideracions, com ara el qüestionament de petits camps semàntics en què les nocions aparentment s'interferien. L'ajut dels experts ha estat aquí imprescindible i clau.³

La col·laboració de terminòlegs i d'especialistes ens ha permès de dur a terme un estudi aprofundit de la família lèxica del *programari de domini públic* (*public domain software*), el *programari de propietat* (*proprietary software*), el *programari gratuït* (*freeware*), el *programari lliure* (*free software*) i el *programari de prova* (*shareware*), a fi d'establir i de diferenciar les nocions de forma clara i de fixar una denominació adequada en català per a cadascuna. Els termes, un cop estudiats, han estat normalitzats pel Consell Supervisor del TERMCAT.

El replantejament d'aquest camp lèxic va començar a la llum del moviment a favor del programari lliure, que ens va dur en primer lloc a variar la definició del terme *programari lliure* (en la primera edició: 'programari amb drets d'autor que es distribueix per mitjà d'una xarxa informàtica, generalment de forma gratuïta') cap a una definició més precisa, consensuada pels experts d'aquest sector i en correlació amb la resta de termes del camp semàntic implicat. Actualment, el *programari lliure* es defineix com a programari que permet a l'usuari d'executar-lo sense posar-hi condicions, de distribuir-ne còpies, de modificar-ne el codi font per perfeccionar-ne el funcionament o adaptar-lo a usos concrets, i de difondre els resultats d'aquestes modificacions.

Al llarg de la recerca, la perspectiva global i l'èmfasi en els trets semàntics fonamentals, com ara els drets de propietat i la llibertat de modificació i distribució, ens ha conduït a introduir dos conceptes nous, al costat del *programari lliure*, el *programari de domini públic* i el *programari de prova* de la primera edició. D'una banda, el *programari de propietat* ('programari en què es determinen les

condicions sota les quals l'usuari pot executar-lo, copiar-lo o modificar-ne el codi font') i el *programari gratuït* ('programari de propietat que es distribueix de manera gratuïta, en què el programador conserva els drets d'autor però no en reclama el pagament').

Val la pena també que ens entretinguem en un altre cas interessant de «conflicte semàntic» que ha portat cua i que ens confirma novament com és de dinàmica la realitat i la llengua: el cas del *hacker* i el *cracker*. Aquests termes s'han tractat conjuntament en diverses sessions de normalització amb especialistes de l'àmbit i en reunions del Consell Supervisor del TERMCAT, a fi d'estudiar-los i normalitzar-los en català. L'any 1999 es van tractar per primer cop i des de llavors han «patit» diverses reconsideracions. La resolució del 1999 fixava els termes *intrús* i *pirata*, respectivament, i els diferenciava nocionalment per l'objectiu principal de les seves activitats: en el cas de l'*intrús*, investigar el sistema i exhibir les seves habilitats informàtiques, i en el cas del *pirata*, cometre un dany en un sistema informàtic.

L'any 2000 els especialistes ens van fer notar que s'estava intentant de recuperar el sentit originari de *hacker* ('persona amb grans coneixements informàtics, de certa autoritat i prestigi'), de manera que convenia evitar el terme *intrús*, carregat de connotacions negatives i, especialment, obviar l'al·lusió al fet que s'introdueix de forma il·legal en un sistema informàtic. Aleshores, per tal de recollir aquest sentit neutre es va decidir d'establir un altra equivalència catalana per a l'anglès *hacker*: *l'expert informàtic*.

Si bé així semblava que la qüestió quedava resolta, arran de la revisió terminològica duta a terme durant el 2001 i el 2002, vam constatar que les nocions d'*intrús* i d'*expert informàtic* establertes anteriorment no quedaven prou diferenciades. Vam revisar novament el cas i, en primer lloc, d'acord amb els especialistes, vam decidir de fixar únicament dos conceptes (i no tres), un per a *hacker* i un altre per a *cracker*, en què quedava clara la diferència conceptual per la presència/absència de voluntat de causar un perjudici. També vam considerar convenient que el cas *hacker* s'acompanyés d'una nota explicativa sobre l'evolució del terme, des dels orígens fins a l'actualitat.

La situació actual és la següent. Tenim un terme *pirata* per a l'anglès *cracker*, ja difós a l'àrea, adoptat en general i especialment pels mitjans de comunicació. Ara bé, pel que fa a *hacker*, tant especialistes com terminòlegs tenim dificultats serioses a l'hora de trobar una forma catalana adequada que sigui viable sociolingüísticament. Efectivament, aquest terme s'utilitza en contextos diferents, que van de l'argot a l'expressió formal i no hi ha, ara per ara, una alternativa que cobreixi idòniament tot l'espectre semàntic i pragmàtic. *Intrús* està connotat negativament i no permet de tractar els *hackers* com a professionals de prestigi, mentre que *expert informàtic* és una forma descriptiva i transparent, però pertany a un registre formal i té un to tan neutre i poc expressiu que difícilment es pot aplicar a *hacker*, que va néixer com a terme argòtic fortament marcat.

En les darreres reunions del Consell Supervisor del TERMCAT (gener de 2003) s'han proposat termes més informals, com ara *ciberferit* o *xarxaferit*, però tampoc han estat ben acceptats pels experts. En aquests moments, mentre escrivim aquest article, s'està valorant l'opció d'acabar acceptant el manlleu *hacker*, per la impossibilitat de trobar una forma pròpia en català que pugui substituir-lo. Tanmateix, la dificultat d'adaptació ortogràfica al català d'aquest manlleu i el paral·lelisme amb el cas també complicat de *hardware*, en què es va normalitzar l'alternativa catalana *maquinari*, fan que s'estigui sospesant una nova proposta catalana semànticament afí al concepte tractat: *furoner*.

Els termes en evolució

La reconsideració de casos no és sempre concloent. En aquesta situació es troba actualment, per exemple, el terme *cibertira* (*banner*), en què cal seguir observant quin grau d'implantació té com a proposta catalana i valorar si es pot consolidar i lexicalitzar com a alternativa al manlleu anglès o, contràriament, cal incorporar la forma forana al català, amb la consegüent adaptació ortogràfica (*bàner*).

Un altre cas «en observació» és el mateix terme *Internet*. Si bé es va normalitzar el 1998 com a terme femení i en majúscula, actualment constatem que és un terme que s'utilitza de forma vacil·lant des de diferents punts de vista. En aquell moment es va considerar que s'havia d'escriure amb majúscula inicial perquè rebia el tractament de nom propi, atès que designa una xarxa única en el món, per la qual cosa, a més, no es determinava amb cap article. També s'aprovava com a substantiu femení, tot i que els topònims (d'ús anàleg al del terme tractat) si no acaben en *a* àtona es consideren habitualment noms masculins, perquè hi havia implícitament la referència al mot femení «xarxa» i per paral·lisme amb els termes relacionats *intranet* i *extranet*. Avui dia, és un terme que trobem escrit majoritàriament en majúscula però també força en minúscula, utilitzat en masculí i en femení i precedit d'article o sense, depenent de la percepció de l'usuari, que el sent més com una paraula de la llengua general, un nom comú, o més com un nom propi, més com un topònim o més com una xarxa. És un cas, doncs, en què no s'ha completat el procés de lexicalització.

Les noves realitats

Bona part dels termes relatius a les noves tecnologies que hem anat recollint durant aquests darrers anys ha seguit un procés de normalització, a fi d'establir per a cada cas quina és la forma més idònia en català, tenint en compte l'adequació al sistema lingüístic de la llengua catalana i les característiques sociològiques de l'àrea d'ús. Com ja s'ha dit en altres ocasions, el sistema de treball ha estat sempre d'interrelació entre terminòlegs i lingüistes, d'una banda, i especialistes, de l'altra. La segona edició del diccionari conté al voltant de cinc-cents neologismes normalitzats, dels quals més de cent cinquanta corresponen a entrades noves.

La selecció dels casos nous que hem anat recopilant ha estat de procedència diversa. De vegades hi ha hagut persones que s'han adreçat directament al TERMCAT, sigui a través del Servei de Consultes, el Cercaterm,⁴ el Servei d'Assessorament o algun altre servei del centre, fent-nos arribar fonamentalment els seus dubtes sobre termes vinculats a les TIC. En altres casos el maneig de textos especialitzats, especialment de l'àmbit de les TIC, i la presència reiterada d'alguns termes en els mitjans de comunicació ens han fet conèixer les noves realitats i els neologismes que les designen.

La casuística

L'ampliació del contingut terminològic també ha seguit altres vies, com és el cas del terme *aprenentatge virtual* (*e-learning*). La difusió arreu de la forma anglesa ens va dur a afegir-la com a equivalent del terme *aprenentatge assistit per ordinador*, que ja apareixia a la primera edició del diccionari. Abans de fer-ho, però, vam estudiar el cas per tal d'assegurar-nos de la correspondència entre el terme català i l'anglès, tal com fem habitualment. A mesura que aprofundíem en la recerca i un cop plantejat el cas als especialistes, vam adonar-nos que hi havia matisos de significat diferents entre el que s'entenia per *aprenentatge assistit per ordinador*

(*computer-aided learning* i *computer-assisted learning*) i el que transmetia el nou-vingut anglès *e-learning*.

Finalment, vam concloure que, d'una banda, hi havia un nou concepte que anomenàvem amb la forma *aprenentatge virtual*, corresponent a l'anglesa *e-learning*, i, de l'altra, la noció ja recollida anteriorment designada pel terme *aprenentatge assistit per ordinador*. En el primer cas, es tractava de l'adquisició de coneixements basada en l'ús de les TIC i l'accés a continguts formatius interactius i personalitzats per mitjà d'Internet, una intranet o un altre mitjà electrònic i, en el segon, de l'adquisició de coneixements per mitjà de l'ús interactiu de la informàtica.

Els neologismes que hem anat recollint pertanyen als diversos camps temàtics que el diccionari tracta i esquematitzen el contingut del que entenem per societat de la informació: infraestructures tecnològiques (xarxes de telecomunicacions i sistemes i equips de telecomunicacions, informàtica, telefonia i televisió), societat (serveis d'Internet, de telefonia i de televisió, en general, i, específicament, en relació amb els diversos sectors socials, com ara economia i empresa, política i administració, sanitat, etc.) i cultura (oci i entreteniment, educació i recerca i mitjans de comunicació).

Principalment, de totes aquestes àrees, pel que fa a la neologia destaquen els termes relatius al món d'Internet i, especialment, a l'àmbit del web, que constitueixen el gruix principal de les unitats lèxiques noves incorporades. Per exemple, podem citar els termes *usabilitat* (*usability*), *domini de primer nivell* (*top level domain*), *galeta buida* (*blank cookie*), *imatge canviant* (*rollover*), *pàgina de redirecció* (*redirect page*) o *pàgina flaix* (*splash page*).

Dins d'aquesta àrea, hi ha altres sectors en què s'han generat un gran volum de termes nous. Cal esmentar, per exemple, el comerç electrònic, en expansió, en què hem introduït els termes *mercat web* (*marketplace*), *màrqueting amb permís* (*permission marketing*), *licitació electrònica* (*e-tendering*) o *d'empresa a empresa* (*business to business*), amb la sigla *B2B*, entre altres.

També fonamentalment en relació amb Internet, hem de referir-nos als neologismes creats al voltant del correu electrònic, com ara *missatge en cadena* (*chain letter*), *correu anònim* (*anonymous mail*), *llista d'amics* (*buddy list*) o *missatgeria instantània* (*instant messaging*); o amb serveis i organitzacions propis d'Internet, com són els termes *proveïdor d'aplicacions* (*application service provider*), *puntcom* (*dotcom*) o *servei en línia* (*online service*). A més, trobem termes nous referents a les telecomunicacions i a les xarxes en general, com ara *fita* (*waypoint*), *pista* (*track*), *privadesa* (*privacy*), *tram* (*leg*), *xarxa domèstica* (*home network*) o *xarxa privada virtual* o *VPN* (*virtual private network*) i relatius a protocols, com són *Ipsec*, *LDAP* o *PICS*.

D'altra banda, hem incorporat neologismes que designen noves formes artístiques i culturals, com ara *art multimèdia* (*media art*) i *videoart*; formats, com ara *PDF* o *PNG*; nous llenguatges, com ara *llenguatge d'autors* o *llenguatge de creació* (*authoring language*) o *llenguatge universal de xarxa* o *UNL* (*universal networking language*); i nous programes i aplicacions: *antídoto* (*antidote*), *aplicació d'ajuda* (*helper application*), *gestor de baixades* (*downloading manager*) o *miniaplicació de servidor* (*servlet*). I no oblidem la gran incorporació de termes referents a noves professions: *analista de xarxes* (*network analyst*), *animador en 3D* (*3D animator*), *consultor de TIC* (*ICT consultant*), *director de continguts* (*content manager*), *enginyer de programari* (*software engineer*), *gestor del coneixement* (*chief knowledge officer*), etc.

A més de termes del món de la informàtica més o menys consolidats (veg.

l'apartat *La implantació terminològica*), en aquesta segona edició hi ha termes nous d'aquest àmbit com els següents: *desacoblament* (*undocking*), *escalabilitat* (*scalability*), *indicador de funció* (*tooltip*), *metamorfosi* (*morphing*) o *nansa* (*handle*). També hi tenen cabuda altres novetats, com ara *geomàtica* (*geomatics*), *gestió de la informació* o *infromia* (*information management*), *infoxicació* (*infoxication*), *mediateca* (*media library*), *metadada* (*metadata*), *tecnologies del llenguatge* (*language technologies*), *tiflotècnia* i *tiflotecnologia* (*typhlotechnology*) o *vòxel* (*voxel*).

Les tipologies

A banda de la inclusió de termes aïllats, l'ampliació d'entrades ha tingut lloc també per raó de la compleció de tipologies. Així, si bé a la primera edició entràvem el terme *màrqueting electrònic* (*electronic marketing*), ara hem completat el camp lèxic amb modalitats diferents de màrqueting electrònic, com ara el *màrqueting amb permís* (*permission marketing*), el *màrqueting per correu electrònic* (*e-mail marketing*) i el *màrqueting viral* (*viral marketing*). També s'han enriquit altres famílies lèxiques, com ara la família dels ratolins, en què el *ratolí òptic* (*optical mouse*) i el *ratolí sense cable* (*cordless mouse* i *wireless mouse*) s'han sumat al *ratolí de bola* (*trackball*), el *ratolí de botó* (*trackpoint*) i el *ratolí tàctil* (*touch pad* i *track pad*) de la primera edició. D'altra banda, ha augmentat també el grup dels tipus de programari amb el *programari de propietat* (*proprietary software*), el *programari gratuït* (*freeware*) i el *programari d'autors* o *programari de creació* (*authorware*). Un altre exemple d'ampliació lèxica és la sèrie de locucions relatives fonamentalment al comerç electrònic però també a diversos tipus d'intercanvi d'informació o de serveis: *d'administració a consumidor* (A2C), *d'empresa a administració* (B2A), *d'empresa a consumidor* (B2C), *d'empresa a empleat* (B2E), *d'empresa a empresa* (B2B), *de consumidor a administració* (C2A), *de consumidor a consumidor* (C2C) i *de consumidor a empresa* (C2B).

Bibliografia

MAS I FOSSAS, G. «La terminologia de la societat de la informació». *Llengua i Ús. Revista Tècnica de Política Lingüística*. (2001), núm. 20.

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Diccionari d'Internet*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001. 189 p.; 19 cm. (El Calidoscopi)

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Neoloteca* [En línia]. [Barcelona]: TERMCAT, 2002. <<http://www.termcat.es/neoloteca/index.html>>

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Societat de la informació. Noves tecnologies i Internet: diccionari terminològic*. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2000.

Notes

* Vull agrair especialment la col·laboració de Marta Grané.

1. Mas i Fossas, G. «La terminologia de la societat de la informació». *Llengua i Ús. Revista Tècnica de Política Lingüística* (2001), núm. 20.
2. El Consell Supervisor del TERMCAT és l'òrgan que s'ocupa de la normalització de la terminologia catalana, concretament del seu vessant formal, i compta amb l'assessorament d'especialistes dels diferents àmbits del coneixement per als aspectes conceptuals i sociolingüístics dels termes.
3. Vull agrair especialment la col·laboració de Softcatalà i, en concret, de Jordi Mas en l'estudi de la terminologia de les TIC.
4. El Cercaterm és el servei multilingüe de consultes terminològiques en línia que el TERMCAT posa a disposició de la societat mitjançant Internet i que permet de resoldre de manera automatitzada els dubtes relatius a termes dels diversos àmbits d'especialitat.

Alguns termes nous de la nova edició del diccionari Societat de la informació. Noves tecnologies i Internet

CATALÀ	ANGLÈS	CASTELLÀ	FRANÇÈS
aprenentatge virtual	e-learning	aprendizaje electrónico	apprentissage électronique, apprentissage en ligne
art en xarxa	netart	arte en línea, arte en red	art en ligne, art en réseau
art multimèdia	media art	arte medial, arte mediático	art médiatique
casset de butxaca	walkman	casete de bolsillo	baladeur
comodí	wild card	comodín	joker
correu anònim	anonymous mail	correo anónimo	courriel anonyme
d'administració a consumidor sigla A2C	administration to consumer sigla A2C	de administración a consumidor sigla A2C	gouvernement à consommateur sigla G2C
d'empresa a empresa sigla B2B	business to business sigla B2B	de empresa a empresa, entre empresas sigla B2B	entreprise à entreprise, interentreprises sigla B2B
d'igual a igual sigla P2P	peer-to-peer sigla P2P	de igual a igual sigla P2P	poste à poste sigla P2P
de consumidor a consumidor sigla C2C	consumer to consumer sigla C2C	de consumidor a consumidor sigla C2C	consommateur à consommateur sigla C2C
diari interactiu	blog, weblog	bitácora	blogue, webabillard
escalabilitat	growth enablement, scalability	escalabilidad	variabilité d'échelle, variabilité dimensionnelle
esteganografia	steganography, stenography	esteganografía	sténographie
estoreta del ratolí	mouse carpet, mouse pad	alfombrilla del ratón, almohadilla del ratón, tapete del ratón	tapis de souris
finestra d'interrogació	query window	ventana de interrogación	fenêtre d'interrogation
gestió de la informació sin. infonomia	information management	gestión de la información, infonomía	gestion de l'information
geomàtica	geomatics	geomática	géomatique
incidència	event	acontecimiento, suceso	événement
llista d'amics	buddy list	lista de amigos	liste d'amis, liste de contacts
mercat web	marketplace	plaza de mercado	place de marché
metamorfosi	morphing	metamorfosis	métamorphose
mineria de dades	data mining	extracción de datos, minería de datos	exploration de données, extraction de données
missatge retornat	bounced message	mensaje rebotado	message retourné
pàgina flaix	splash page	página splash	page de garde
píxel invisible	invisible pixel, web bug	píxel invisible	pixel invisible
privadesa	privacy	intimidad, privacidad	confidentialité
programari de domini públic	public domain software	software de dominio público	logiciel de domaine public
programari de propietat	proprietary software	software de propiedad, software no libre	logiciel propriétaire
programari gratuït	freeware	software gratuito	gratuitiel, logiciel gratuit
programari lliure	free software	software libre	logiciel libre, logiciel ouvert
protocol de tunelització punt a punt sigla PPTP	point to point tunnelling protocol sigla PPTP	protocol de tunelado punto a punto sigla PPTP	protocole PPTP, protocole de tunnellisation point à point sigla PPTP
publicació assistida per ordinador	desktop publishing	publicación asistida por ordenador	publication assistée par ordinateur
ratolí sense cable	cordless mouse, wireless mouse	ratón inalámbrico	souris sans fil
reproducció en temps real	real time video, streaming, streaming video	reproducción en tiempo real, video en tiempo real	lecture vidéo en transit, vidéo en temps réel
tecnologies del llenguatge	language technologies	tecnologías del lenguaje	technologies du langage
test de referència	benchmark test	comparación de prestaciones, evaluación comparativa, prueba de referencia	banc d'essai, jeu d'essai, test de performance
tiflotècnia sin. tiflotecnologia	typhlotechnology	tiflotecnia, tiflotecnología	typhlotechnologie
videoart	videoart, video art	video de creación, videoarte	art vidéo, vidéo de création
vòxel	volume cell element, voxel	vóxel	pixel 3D, voxel
xarxa domèstica	home LAN, home network, home system network	red doméstica	réseau domestique, réseau familial